

Motion till riksdagen 2005/06:So711

av **Inger Davidson m.fl. (kd)**

Enastående ensamstående

Motionen delad mellan flera utskott

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	2
Inledning	3
Ensamstående föräldrar – ingen homogen grupp	3
Uppvärdera föräldrarollen	4
Stöd till ensamstående föräldrar	4
Familjecentraler.....	4
Föräldrautbildning.....	5
Öppna förskolan	5
Ekonomiska stöd för trygghet, valfrihet och rättvisa	5
Kraftigt höjt och beskattat barnbidrag	5
Barn dagar – en valfrihetsreform för mer tid med barnen	6
Rättvis barnomsorg med valmöjligheter	7
Kommunala vårdnadsbidrag.....	7
Barnomsorg på obekväma arbetstider	7
Högre bostadsbidrag för barnfamiljer	8
Underhållsstöd	8
Halva priset på hushållstjänster.....	9
Samarbetssamtal och gemensam vårdnad	9

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av stöd till ensamstående föräldrar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barnbidraget bör få en bättre fördelningsmässig profil.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa möjligheter för ensamstående att gå ned i arbetstid.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ensamstående föräldrars behov av att barnomsorg tillhandahålls även på andra tider än normala kontorstider.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjliggöra för ensamstående föräldrar att få avlastning i hemmet genom skattereduktion av hushållstjänster.³

¹Yrkandena 2 och 3 hänvisade till SfU.

²Yrkande 4 hänvisat till UbU.

³Yrkande 5 hänvisat till SkU.

Inledning

En bra familjepolitik måste skapa goda förutsättningar för både ensamstående och sammanboende föräldrar att ta hand om sina barn. Omvårdnaden om barnen kräver tid. Kristdemokraternas familjepolitik har barnets bästa som främsta målsättning. I den lilla grupp som en familj utgör får familjemedlemmarna möjlighet att möta kärlek, omtanke och förståelse, men också ställas inför krav och ta ansvar. Vi anser att politiken bör utformas så att människors strävan efter livslånga relationer underlättas. Men vi vet att alla kärnfamiljer inte fungerar. Våld, övergrepp, missbruk och hat kan göra livet out hårdligt. För familjer där föräldrarna lockar fram det allra sämsta hos varandra är det bättre för alla om föräldrarna lever isär. Föräldrar kan också skiljas från varandra på grund av olycks- och dödsfall.

Det är i dag över en halv miljon barn som har särlevande föräldrar. Drygt 400 000 barn lever med en ensamstående förälder och omkring 100 000 lever med en förälder som har ny partner. Varje år är det omkring 50 000 barn som är med om att föräldrarna separerar.

Flera utredningar och undersökningar har under åren bekräftat bilden av att familjer som består av en ensamstående med barn ofta är utsatta i samhället såväl socialt som ekonomiskt. Dessa familjer har bland annat drabbats hårt av arbetslöshet och av nedskämningarna under 90-talet. Ekonomiskt är det oftast kärvare och för många är bristen på ett socialt nätverk ett stort problem. Kristdemokraternas familjepolitik vill både stärka och uppmuntra stabila relationer och stödja ensamstående. Politiken måste fungera för alla familjer och utformas så att barnen får bästa tänkbara skydd.

Ensamstående föräldrar – ingen homogen grupp

Det är viktigt att framhålla att ensamstående föräldrar inte är en homogen grupp. De flesta är kvinnor men andelen ensamstående pappor ökar. Allt fler föräldrar delar på vårdnaden och omsorgen om barnen även efter en separation. Andelen barn med särlevande föräldrar som bor växelvis har ökat från 4 procent i början av 1990-talet till nuvarande nivå omkring 17 procent (RFV, SCB). Vissa ensamstående har god ekonomi, men en relativt stor grupp är helt beroende av offentliga stöd för att klara ekonomin. För vissa är ensamförälderskapet frivilligt, för andra är det resultatet av omständigheter man inte kunnat påverka.

En politik som fungerar för ensamstående måste, precis som familjepolitiken som helhet, vara utformad utifrån det faktum att barn är olika och att familjerna har olika förutsättningar och behov.

Fel! Okänt namn på

Uppvärdera föräldrarollen

Att vara förälder är den viktigaste uppgift man kan ha. Inget kan vara viktigare än att ge sitt barn trygghet och kärlek och därmed en bra start i livet. Att ikläda sig sitt föräldraansvar är en betydelsefull samhällsuppgift och som förälder skall man kunna kräva att man får goda förutsättningar för att klara den.

Att föräldrar vill göra det bästa för sina barn är en regel med mycket få undantag. Ingen känner sitt barn bättre än föräldrarna. Ingen kan avgöra bättre än föräldrarna, vad som är bäst för det egna barnet. Denna grundsyn måste komma till klart uttryck i samhället. Vi vill uppvärdera föräldraskapets betydelse genom politiska beslut och genom attitydbildning.

Stöd till ensamstående föräldrar

Att i vardagen ensam försöka uppfylla alla de krav som ställs på en förälder kan många gånger vara svårt. Man förutsätts vara den som älskar, tröstar, sätter gränser, uppmuntrar och stöder, samtidigt som man kanske har ett krävande förvärvsarbete och dessutom ensamt ansvar för allt hemarbete. Många klarar det utmärkt med hjälp av stöd och kontakt med släktingar, vänner, arbetskamrater och andra i samma situation.

Att få tillfällig hjälp i hemmet när man själv eller barnet är sjukt kan vara särskilt betydelsefullt för ensamstående föräldrar. För den som inte har släktingar eller något annat nätverk bör samhället kunna erbjuda nätverksstöd i form av en stödperson eller en stödfamilj. Jourhavande dagmamma/pappa eller barnvakt kan vara en lösning, men också någon form av nätverksgrupper i bostadsområdet.

Familjecentraler

Allt fler familjecentraler växer upp i Sverige. Ofta sker ett samarbete mellan kommuner och landsting med personal från mödravård, barnavård, öppen förskola och socialtjänst. Syftet är att arbeta förebyggande bland barn och familjer för att erbjuda en mötesplats, främja god hälsa och stärka det sociala nätverket runt barn och föräldrar. Familjecentralerna skapar värdefulla kontaktnät. Självinitierade och självdrivna nätverksgrupper bildas ofta utifrån deltagarnas behov och önskemål.

Kristdemokraterna ser mycket positivt på familjecentralverksamheten och ser gärna att minst en central med god tillgänglighet finns i varje kommun. Staten bör stimulera huvudmännen att uppnå denna målsättning.

En viktig uppgift för familjecentralerna är att medverka till – och stödja – att nätverk bildas som kan fungera både som stöd i praktiska vardagliga bestyr och som gemenskap för samtal.

Föräldrautbildning

Kommunerna bör erbjuda alla föräldrar föräldrautbildning, inte bara när barnet är nyfött utan återkommande. Behovet av föräldrautbildning är stort, inte minst för unga föräldrar. Erfarenhet visar att det finns behov av uppdelade utbildningar för mammor och pappor. En familjecentral men också myndigheter i samverkan samt studieförbund och ideella organisationer kan anlitas som utförare.

Öppna förskolan

De öppna förskolorna spelar en stor roll för föräldralediga och dagbarnvårdare som genom denna verksamhet får möta andra vuxna och barn. Barnen får dessutom viktig social träning genom att möta andra barn i en lite större grupp. Den öppna förskolan är ett särskilt viktigt stöd för invandrarföräldrar och ensamstående föräldrar som får möjlighet knyta kontakter och bygga nätverk med andra föräldrar. På många håll sker också en samverkan med barn- och mödravården, socialtjänsten med flera. Ett samarbete som är mycket betydelsefullt för att upptäcka och stödja barn och föräldrar i utsatta situationer. Enligt rapporten Tänk långsiktigt som tagits fram av Skolverket, Socialstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut 2004 är den öppna förskolan en mycket viktig resurs för barns psykiska hälsa. Genom den öppna förskolan nås barn i riskgrupper och verksamheten kan därför vara långsiktigt samhälls-ekonomiskt lönsam.

Kristdemokraterna vill bevara och bygga ut de öppna förskolorna. Vi anser att det är en viktig del i en flexibel barnomsorg och därför bör det finnas minst en öppen förskola i varje kommun. Kristdemokraterna satsar mer resurser till kommunerna än regeringen. Resurser som bland annat skulle kunna användas till de öppna förskolorna.

Ekonomiska stöd för trygghet, valfrihet och rättvisa

Kraftigt höjt och beskattat barnbidrag

Drygt 200 000 barn i Sverige lever i hushåll med låg ekonomisk standard. Barnbidraget i dess nuvarande form utgår med lika stort belopp till alla familjer, oavsett hushållets ekonomi. Vi anser att barnbidraget har en felaktig fördelningsprofil. Bidrag bör i huvudsak riktas till dem med störst behov.

Kristdemokraternas förslag för att bättre stödja låginkomsthushåll är ett kraftigt höjt och beskattat barnbidrag. Barnbidraget höjs enligt vårt förslag till 1 800 kronor per barn och månad. För det tredje barnet ska ett flerbarnstillägg utbetalas på 400 kronor, för det fjärde barnet 1 400 kronor, för det femte bar-

Fel! Okänt namn på

net 2 500 kronor och för det sjätte 4 200 kronor. Barnbidraget läggs till inkomstunderlaget och beskatta. Denna lösning innebär att familjer med låga inkomster får behålla en större del av barnbidraget medan familjer med höga inkomster genom skatten betalar tillbaka en större del.

Förslaget gynnar främst låginkomsttagare med många barn, såsom deltidsarbetande ensamstående föräldrar med två barn eller fler samt andra familjer med bara en inkomst. Ytterligare en fördel med förslaget är att det höjda barnbidraget kan lyfta vissa ekonomiskt utsatta familjer ur socialbidragsberoende. Den viktigaste fördelen med det är att om familjen genom arbete får inkomstillskott så kommer denna inkomst familjen tillgodo i stället för att helt ätas upp av minskade socialbidrag.

Barndagar – en valfrihetsreform för mer tid med barnen

För många ensamstående är deltidsarbete en ekonomisk omöjlighet. Men att arbeta heltid 40 timmar per vecka och själv ansvara för hämtning och lämning på förskola kan innebära stora påfrestningar – både för förälder och för barn. I synnerhet om resvägen till arbetet är lång.

Kristdemokraterna anser att familjepolitiken måste erbjuda dessa föräldrar stöd så att deras situation blir långsiktigt hållbar. Det måste skapas möjligheter även för ensamstående att gå ned i arbetstid.

Vårt förslag om att införa 300 barndagar för varje barn. Från barnets ettårsdag tilldelas föräldrarna eller vårdnadshavarna 300 barndagar, där varje barndag är värd 200 kronor. Det totala värdet är alltså 60 000 kr per barn. Barndagarna kan tas ut som hel, trefjärdedels, halv, fjärdedels eller åttondels dag. För varje veckodag kan också 2, 3 eller 4 barndagsbelopp tas ut, dvs. maximalt 800 kronor per dag. Barndagarna beskattas och är pensionsgrundande.

Syftet med barndagarna är främst att ge föräldrar en ekonomisk möjlighet till mer tid med barnen när de är små. Möjligheterna till flexibelt uttag är många och därmed kan barndagarna användas till att förlänga föräldraledigheten, minska arbetstiden eller möjliggöra för annan anhörig att ta hand om barnet. En ensamstående förälder som önskar minska sin arbetstid till 80 procent och därmed få ytterligare en ledig dag i veckan kan kompensera inkomstbortfallet med barndagar. Föräldern kan även överlåta dagarna på anhörig som tar hand om barnet för att på så sätt få avlastning.

Ett räkneexempel ger vid handen att en ensamstående förälder med en månadslön på 17 000 kronor i dagens system gör en nettoförlust på drygt 2 300 kronor i månaden om hon går ner till 80 procents arbetstid. Våra förslag minskar förlusten till 1 700 kronor om hon tar ut ett barndagsbelopp i veckan, till 800 kronor om hon tar ut två barndagsbelopp i veckan och om hon tar ut tre barndagsbelopp blir förlusten noll.

I vårt budgetalternativ satsar vi drygt 3 miljarder år 2006 och 6 miljarder per år för 2007 och 2008 för att införa barndagar.

Rättvis barnomsorg med valmöjligheter

Dagens barnomsorgssubventioner är djupt orättvisa. Bara de som väljer att ha sina barn på kommunalt finansierad förskola eller familjedaghem får del av stödet, som i genomsnitt uppgår till nästan 100 000 kronor per barn och år. Föräldrar som själva vårdar barnen får ingen del av subventionerna. Det får inte heller familjer som ordnat sin barnomsorg privat, familjer vars arbetstider inte stämmer med de kommunalt finansierade förskolornas öppettider samt familjer som står i kö till den kommunala barnomsorgen. Men alla dessa familjer är ändå med och betalar för barnomsorgen via skattsedeln. Detta kan inte motiveras av några sakliga och rimliga politiska skäl. Den nuvarande utformningen av barnomsorgssubventionerna förhindrar att föräldrar får möjlighet att själva ordna omsorgen om barnen. Det vill vi ändra på.

Kommunala vårdnadsbidrag

Kristdemokraterna föreslår att kommunerna skall ha skyldighet att erbjuda kommunalt vårdnadsbidrag till de föräldrar som själva tar hand om sina barn. Stödet bör uppgå till 80 procent av den genomsnittliga nettokostnaden för en plats i den kommunala barnomsorgen. Denna möjlighet öppnas genom förändringar i kommunallagen och skollagen. Ersättningen skall utgå till föräldrar vars föräldrapenningdagar och barndagar tagit slut. Totalt 60 barndagar skall dock undantas från denna regel och får sparas för att användas senare under barnets uppväxt.

Kristdemokraterna anslår 2,4 miljarder kronor år 2006 och 1,2 miljarder kronor år 2007 för att det kommunala vårdnadsbidraget skall införas. Dessa medel fördelas via anslag 48:1 Kommunalekonomisk utjämning.

Barnomsorg på obekväma arbetstider

Barn är olika, föräldrar har olika behov och därför behövs också olika typer av barnomsorg. För ensamstående som arbetar på obekväma tider kan den kommunala förskolans begränsade öppettider ställa till stora problem. För de som arbetar inom vården, handeln och olika servicenäringar kan barnomsorgen bara ordnas med hjälp av anhöriga och bekanta.

I syfte att främja mångfald och utveckling av barnomsorgsverksamhet anser vi att full etableringsfrihet ska råda inom barnomsorgen på liknande sätt som gäller för förskoleklass och friskolor. Det innebär att kommunerna ska ha skyldighet att tillhandahålla ett pengsystem som möjliggör för godkända utförare att bedriva barnomsorg. Kommunerna har i dag möjlighet att släppa fram denna typ av "friförskolor" och ett flertal kommuner har också infört sådana system. På detta sätt skulle föräldrarnas egen efterfrågan få betydligt större inflytande än i nuvarande system. Möjligheten att barnomsorg då tillhandahålls även på andra tider än normala kontorstider ökar markant.

Fel! Okänt namn på

I de fall barn är i behov av nattomsorg måste särskilda ansträngningar göras för att skapa en trygg miljö. Grundregeln för nattomsorg bör vara att den ordnas i så hemlik miljö som möjligt, företrädesvis i familjedaghem.

Högre bostadsbidrag för barnfamiljer

Beslutet under våren 2005 i riksdagen angående förändringar i bostadsbidraget innebar att bidraget från den 1 januari 2006 ökar med 100 kronor för hushåll med ett eller två barn respektive 150 kronor för hushåll med tre eller fler barn.

I Kristdemokraternas budgetalternativ har under en rad år föreslagits en höjning med 100 kronor per barn till de hushåll med barn som är berättigade till bostadsbidrag. Vi anser att det behövs en ytterligare höjning med 100 kr för hushåll med två barn och 150 kronor för hushåll med tre eller fler barn. En höjning i minst denna storleksordning krävs för att bostadsbidraget ska få en verklig effekt på barnfamiljers möjlighet att bo ändamålsenligt och klara hushållsekonomin.

Kristdemokraterna föreslår därför att riksdagen beslutar om ändring i 14 § lagen om bostadsbidrag som innebär att den barnrelaterade delen av bostadsbidraget månadsvis lämnas som ett särskilt bidrag med 950 kronor för ett barn, 1 425 kronor för två och 1 900 kronor för tre eller flera barn.

För familjer med två eller fler barn innebär således Kristdemokraternas förslag att bostadsbidragshöjningen i genomsnitt blir dubbelt så stor som den riksdagen beslutat ska träda i kraft vid årsskiftet 2005/06. Kristdemokraterna anslår 816 miljoner kronor mer än regeringen för åren 2006–2008 för att möjliggöra bostadsbidragshöjningen. Mer om Kristdemokraternas syn på bostadsbidrag står att läsa i särskild motion om bostadsbidrag.

Underhållsstöd

Kristdemokraterna anser att underhållsstödet bör utformas så att det tydligt framgår att det i första hand är föräldrarna som har det ekonomiska ansvaret för sina barn. Vi menar också att det är fel att stöd utbetalas till vårdnadshavaren oberoende av hur stora inkomster han eller hon har. Det riskerar att undergräva legitimiteten i systemet. Om den underhållsskyldige inte är återbetalningsskyldig för hela underhållet anser vi att en inkomstprövning av den mottagande föräldern bör göras innan statligt stöd utbetalas. Denna förändring har vissa budgeteffekter från år 2006.

Det viktiga för oss kristdemokrater är att stödet för ensamstående med låga inkomster förbättras. Därför är en höjning av underhållsstödet viktig och vi stöder den höjning som regeringen nu beslutat.

Halva priset på hushållstjänster

För många familjer där mannen eller kvinnan, eller båda, vill eller måste satsa mycket tid och kraft på sitt förvärvsarbete kan det bli en omöjlig uppgift att också hinna med hem och hushållsarbete. När man är hemma vill man i stället prioritera tid med barnen. Ett sätt att stödja familjen är att utforma beskattningen så att det går att köpa vita hushållstjänster till ett rimligt pris. Detta skulle få en rad omedelbara och positiva effekter. En rimlig beskattning av hushållstjänster skulle möjliggöra för även de med normala inkomster att köpa dessa tjänster. Det skulle också medföra att de personer, ofta kvinnor, som i dag utför sådana hushållstjänster på en svart marknad skulle få vita jobb och därmed en betydande trygghet i form av lön, pension, försäkringar osv. För småbarnsföräldrar och ensamstående föräldrar är dubbelarbete ofta mycket påfrestande. Därför är sänkt skatt på hushållstjänster en viktig reform även i arbetet för ökad hälsa.

Kristdemokraterna vill införa en femtioprocentig skattereduktion på alla tjänster inklusive s.k. ROT-arbeten som utförs i det egna hemmet eller på den egna tomten. Underlaget för skattereduktion utgörs av arbetskostnaden inklusive moms. Maximalt 50 000 kronor per hushåll och år skall berättiga till skattereduktion.

Med det upplägget får även ensamstående med låga inkomster möjlighet till avlastning.

Samarbetssamtal och gemensam vårdnad

När en skilsmässa/separation är ett faktum är det föräldrarnas ansvar att så snabbt som möjligt komma överens och hitta en lösning som fungerar för barnen. Kan föräldrarna inte komma överens, måste de erbjudas hjälp att lösa sin situation så att långvariga konflikter och lösningar undviks.

Utifrån barnkonventionen, och med barnets bästa för ögonen, bör man utreda hur föräldrar bäst kan informeras och stödjas så att barnets behov får styra hur umgänget utformas. Kommunerna har sedan den 1 mars år 1991 skyldighet att erbjuda föräldrar s.k. samarbetssamtal. Samarbetssamtalen är en rättighet för föräldrarna men de har ingen skyldighet att delta. Kristdemokraterna anser att samarbetssamtalen bör göras till praxis. Samtalen skall bland annat leda till att föräldrarna får hjälp med att komma överens om hur ansvar, umgänge och kostnader skall fördelas dem emellan, exempelvis om föräldrarna bor långt ifrån varandra. På så sätt kan långdragna processer och upptrappade konflikter i bästa fall undvikas.

Det är otillfredsställande och djupt olyckligt att så många barn förlorar vardagskontakten med den ene föräldern vid en skilsmässa/separation. Barnet behöver och har rätt till båda sina föräldrar. Generellt bör således gemensam vårdnad om barnet vara det som skapar bäst förutsättningar för en fortsatt vardagskontakt med båda föräldrarna. Det har emellertid visat sig att gemensam vårdnad är bra endast i de fall föräldrarna är överens. Sedan lagen om

Fel! Okänt namn på

gemensam vårdnad infördes 1998 har den i flera fall lett till negativa konsekvenser för barnen. De har till exempel tvingats umgås med en förälder som tidigare begått övergrepp mot dem. Detta är naturligtvis oacceptabelt.

Enligt föräldrabalken ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla beslut som rör vårdnad boende och umgänge. Men det har framförts kritik mot att det ibland mer är föräldrarnas intressen som tillgodoses än barnets, vilket har uppmärksammats av 2002 år vårdnadskommitté (SOU 2005:43). Kristdemokraterna ställer sig positiva till den skärpning av lagtexten som kommittén föreslår och som då skulle få följande lydelse: ”Avgörande enligt detta kapitel av alla frågor som rör vårdnad, boende, umgänge och annan kontakt än umgänge skall ske enbart utifrån vad som är bäst för barnet.” Kristdemokraternas syn på vårdnad, boende och umgänge utvecklas i motion 2005/06:So647.

Stockholm den 5 oktober 2005

Inger Davidson (kd)

Chatrine Pålsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Kenneth Lantz (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Olle Sandahl (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Torsten Lindström (kd)

Dan Kihlström (kd)